

kolikor je potrebno, da se učenec more dobro izobraziti v svojem maternem jeziku.

Pač nahajamo v proračunski predlogi pri gimnazijah v Ljubljani, Novem mestu in v Kranji pridjano opombo „nemško-slovenska“, in komur prave razmere niso znane, ta bi po tem prav lahko mislil, da imamo vsaj na Kranjskem nemško-slovenske, to je, utrakvistične (dvojnega jezika) šole. Ker toraj oni pristavek na videz pobija mojo nasprotno trditev, bom za potrjenje svojih besedi navedel važno pričo prejšnjega naščnega ministra samega (Štremajera). — V seji proračunskega odseka 11. februarja 1880. je gosp. dr. Štremayer na razloge dr. Vošnjakove, hoteč braniti se očitanja, da je bila Kranjska gimnazija opuščena le z mržnje do slovenskega naroda, odgovoril: „Kranjska gimnazija je bila nemška, toraj razpade natolcevanje predgovornika v nič.“ Kdaj tedaj je minister povedal resnico: ali takrat, ko je v predlogi, sestavljeni pod njegovim vodstvom, to gimnazijo imenoval „nemško-slovensko“, ali pa takrat, ko je rekel, da je nemška? Jaz mislim pač, da le zadnji pot, in to je tudi resnica. Huje ko z „natolcevanjem“ poslanca celjsko-brežkih kmetiških občin, ki se vendar naslanja na to, kar vlada v svojih predlogah sama pravi, huje ko po „narodnih hujskajočih listih“ — kakor se je dopadlo takrat reči gospodu ministru — se zapeljuje po mojih mislih ljudstvo s tem, če kdo zdaj tako, zdaj drugače govori in ravna, kakor mu tisti hip za dosego cilja bolje kaže.

Še manj je jugoslovanskim dijakom, dokončavšim srednje šole, mogoče, do dobrega izobraziti se na kakem slovanskem vseučilišču. Jaz bi se te reči še dotaknil ne bil, ker ne spada sem, če bi govornik ravno pred mano ne bil toliko govoril o vseučiliščih. Imamo pač jugoslovansko vseučilišče v Zagrebu, ki pač ni tako slabo, kakor je govornik pred mano pravil, in je Dalmatincem, Istrijanom in Slovencem prav priležno. Al po dualizmu smo prišli tako daleč, da je za nas Slovence vseučilišče zagrebško toliko, kakor da bi ga ne bilo, ker Hrvatska uže tako rekoč velja za unanjo tujo zemljo in tam prestani izpiti in pridobljeni diplomi v Cislajtaniji nimajo veljave.

Postava zahteva, in to se tudi popolno samo ob sebi razume, da bi morali učitelji in profesorji po srednjih šolah na Slovenskem poleg nemščine tudi slovenščine zmožni biti. Ali kakor je prejšnji naučni minister znal izraz „nemško-slovenski“ tako pristriči, da ni ostalo nič ko „nemško“, tako se tudi s to postavno določbo ni prav natanko ravnalo in nastavljal, so se po naših „nemško-slovenskih“ šolah učitelji, ki slovenščine niso ne le dosti zmožni, marveč je prav nič ne znajo. (Klici: čujte!) In taki nemški profesorji ne podučujejo le po viših, marveč tudi po nižih razredih naših srednjih šol, v katerih velika večina učencev v nemškem jeziku še ni tako trdna, da bi mogla dobro razumeti učitelja, kateri jim svoje tvarine ne more umneje razložiti v njenem maternem jeziku. Da se imajo zavoljo tega ne le otroci boriti z največimi težavami, ampak da to silno škoduje tudi učenemu predmetu, tega mi ne bo treba še posebno povdarjati. Prav tako je med vodji (direktorji) srednjih šol po Slovenskem komaj par takih, ki s stariši svojih šolskih učencev morejo govoriti brez tolmača. (Klici: čujte! čujte!) In vendar veste, gospôda, kako zelo potrebno je za šolski napredek otrok to, da se stariši morejo pogovarjati in sporazumeti z vodji šol.

Pač nam ne manjka izvrstnih domačih učiteljev, al ti so se morali prej omenjenim nemškim profesorjem umakniti nekaj „iz službenih ozirov“, večkrat pa tudi le zavoljo družbinskih zadev, da tast more imeti svojega zeta blizo sebe. Da se je prej omenjenim domačim zastavila pot nazaj v domovino, so večkrat — če

se ne motim, okoli petnajstkrat — ravno najvažnejša mesta, mesta šolskih vodij, oddali brez vsega, po postavi zapovedanega razpisa. So se pač bali priti v neprijetno zadrego, da bi bili morali zaslužne domače profesorje vendar-le v poštrev jemati in nazadnje morda celo dati jim prošena mesta; kje pa bi bila ostala potem precartana nemška kultura? In bi tako ravnanje ne bilo morda utegnulo pri nekaterih izbuditi suma, da se Slovencem na roke gre, kar bi bilo po mislih nekaterih ljudi se ve da strašanska krivica!

Prav tako, kakor z oddajanjem voditeljskih in učiteljskih služeb, je z nastavljanjem šolskih nadzornikov. Za časa Hohenwartovega ministerstva so na Kranjskem pač postavili šolskega nadzornika (Šolarja), ki je bil res kos svojemu poslu; njemu je bilo izročeno skupno nadzorstvo humanističnih in realističnih predmetov. Pa kmalu po odstopu Hohenwartovega ministerstva se je začel mu čas trpljenja. Z izgovorom, da ni ugodno za napredovanje vednosti, če le en nadzornik nadzira vse predmete, so mu odvzeli nadzorstvo realističnih predmetov in izročili to nadzorniku v Gradcu, ki ni hodil le nadzirat, ampak tudi k sejam deželnega šolskega sveta v Ljubljano skrbet za povzdigo „nemške kulture“. Predlanskim pa je bil ljubljanski šolski nadzornik (Šolar) premeščen v Dalmacijo, čeravno on sam tega ni prosil niti želel. Ne bom ravno trdil, da se je to zgodilo zato, ker je slovenskega rodú, vendar se je pa vsakemu tako zdelo. In zdaj nimamo nobenega svojega šolskega nadzornika več, marveč izročili so nadzorstvo naših srednjih šol nadzornikom ob skrajnih mejah naših, v Trstu in Gradcu; teh ima pa zdaj vsak oba predmeta, humanističnega in realističnega, kar prej ni smelo biti! Res, lepa ilustracija skrajšanja dela in državne varčnosti! Vrh tega nobeden izmed nju ni zmožen slovenščine. Kako pri tem moreta nadzorovati napredek na nemško-slovenskih srednjih šolah, posebno še v slovenščini, to je zastavica, katero bodo tudi gospodje one strani zelo težko uganili.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Z Dunaja 3. maja. (Časnikarstvo tukaj in tam, — državni zbor.) Nikar si ne domišljajte, da zdaj o dišeče cvetečem mesecu maji samo v Ljubljani nekateri časniki v osebnih napadih „dišečo surovost“ iz sebe hlapijo, — ne, ne, tudi tukaj ni nič boljše: vsak govornik iz desnice je tukajšnji semitovski gardi dober plen; če se pa celo izmed slovanskih govornikov kateremu primeri, da mu v nemškem govoru besede ne tekó tako gladko, kakor mu misel teče v slovanskem duhu, no, gorje mu! Levičarskih oho-klicev v zbornici in vdrihanja časnikov ni ne konca ne kraja. Vse drugače pa ravna levičarji s svojimi: vse njihovo se hvalisa, da je gnjusno brati, umazani čini njihovih pristašev pa se molče zamore in zataje. Sledeči slučaj to eklatantno spričuje: Tukajšnji advokat in v časnikih zmiraž slavljeni zagovornik v kazniških pravdah dr. Neuda obsojen je bil nedavno po disciplinarnem senatu advokatov v kazni 300 gold. zato, ker je od zatoženca zahteval in vzel za zagovarjanje 1000 gold., akoravno je moral vedeti, da si je zatoženec ta denar le po krivični poti mogel pridobiti, — to se pravi: obljubil mu je, kolikor sploh mogoče, obsodbe ga rešiti, ako mu dá dober del po krivici pridobljenega denarja. In evo! ne eden ustavoverskih časnikov o tej obsodbi ni ne besedice črnil! Pa zakaj ne? — zato, ker je Neuda semit in zvest levičar. — Morebiti bi ne bilo na škodo, ako bi v Ljubljani ta ali uni to levičarsko taktiko nekoliko pre-

vdaril. — V zbornici poslancev je pretekli teden zelo zelo napeta struna ta teden zopet nekaj odjenjala. Po viharjih sejah o vojni taksi pričele so se danes zopet redne, in po pravici govoriti, nekatere zelo plevnate debate o državnem proračunu. — O daljnem delovanju zborovom so v nazočnosti ministerskega predsednika grofa Taaffe-a, načelniki klubov sklenili, da se bo od jutri naprej zborovanje pričevalo že ob 10. uri dopoldne in da ima trajati vsaki dan do 4. ure popoldne, tako, da se budgetna debata, ako moči, konča že ta teden, drugi teden pa bi se imele še uvrstiti: a) verifikacije Gornje avstrijskih volitev z nasvetom, da se po tamšnjem velikem posestvu izvoljeni levičarji Fr. Gross, Handel in Dehne ne potrdijo, b) pogodba s Srbijo glede železnic, c) kupčijska pogodba z Nemčijo, d) vojna taksa, e) pogodba broderska po reki Labi (Elbe), f) (zdaj še le obljubljena) postava o davku na sladkor, g) po gospodski zbornici prenarajena postava o ponarejanju vina in h) volitve za prihodnje delegacije. — Pri tem programu in kakor danes obravnava teče, pa do binkošti zborovanje ne more biti končano. Zanesljivo se govori, da bo zbornica s slovesnim prestolnim govorom sklenjena, in ne kakor prejšnji čas tolikrat, se zborovanje samo natihoma pretrgalo.

V Gorici 2. maja. — Naše mestne volitve so končane; zmagali so tudi v 1. razredu „magistratovci“. Ko so bili v 3. in 2. razredu „economici“ pobiti, potisnil jih je zadnje dni v kot načelnik naših Nemcev, gosp. Vilh. Ritter, in postavil se sam za voditelja agitacije proti magistratovcem. A spodletelo mu je, kakor ekonomistom. Prav mu bodi! — Kako je to — poprašujejo mnogi — da volitev za deželni zbor po odpovedi gosp. deželnega predsednika Winklerja še ni razpisana? To je res čudno, vendar pa smo že uganjko rešili. Ni ne prazna govorica, da pojde v prihodnji sesiji našega deželnega zbora za poroštvo, ki bi ga imela prevzeti dežela, da se povrne državi 800.000 gold. potrebnih za poravnavo dolenje Soče. Dve tretjini tega zneska misli namreč vlada predplačno založiti, če prevzame dežela poroštvo za povračanje. Ker bi bila dela na Soči le laškemu okraju v korist, ne marajo slovenski poslanci za omenjeno vsoto in dotično poroštvo. Zato je tistim, ki silijo na poroštvo, všeč, da ostane eno slovensko mesto v deželni zbornici prazno, ali pa da pride v zbor mož, ki bi za prevzete poroštva glasoval. Tega moža mnogi prav v visokih krogih iščejo. To je ena stran volitvene zadeve, druga pa je ta, da se mora pri volitvi računati — z Bovčani, kateri imajo nasproti vsem drugim 4 trgom večino glasov, tako da, kamor se oni nagnejo, zmago odločijo. In ta štrema ne zadostuje še nekaterim, imeli bi radi koj zdaj še drugi ravs in kavs — za državno poslanstvo! Sicer pa dobro podučeni dopisnik iz Čepovana v zadnji „Soči“ piše, da se bode gosp. deželni predsednik in naš posl. Winkler tudi še v prihodnji sesiji državnega zbora potezoval za zboljšanje duhovske kongrue, kakor se je — ni davno — potegnil za napravo slovenske sodnije za okolico goriško (in — pristavljam jez — za obveljavo deželnih jezikov v srednjih šolah). Čepovanskega dopisa konec je ta-le: „Te zadeve“ (kar je namreč g. Winkler odgovoril in storil za „katol. polit. društvo“ v Čepovanu) „javim tudi zato, ker so mi dokaz, da naš državni poslanec še ni dal prilike, njegovim volilcem javno očitati, da je njihovo prijateljstvo do Winklerja večje, nego do ljudstva.“ — Pretekli ponedeljek (26. u. m.) je bil tukaj novi škof krški, monsignor Feretič. Posvečevali ga bodo naš prevzvišeni knez-nadškof 23. dne t. m., na sv. Trojico; to je prav tisto nedeljo, ka-

tero so bili oni sami pred 25 leti v Ljubljani posvečeni. Tisto leto pa je bila Sv. Trojica 3. junija. Nadejamo se, da bomo videli 23. maja vse podružne škofo v naši (cerkveni) metropoli. Dne 24. junija pa bo Gorica obhajala imeniten dan: petindvajsetletnico svečane instalacije Njih ekselencije preč. našega kn. nadškofa dr. Andreja Gollmayr-ja. — V Dornbergu se je odprla včeraj vinska razstava. — Dež imamo že nekaj dni, pa ne, da bi zemljo, kakor je potrebno, premočil. Ker je bil april suh, je sadno drevje lepo odcvetelo. Tudi trta dobro kaže; škoda, da je huda zima veliko trt pomorila.

Iz Ljubljane. — Včeraj zjutraj je naš velečastiti c. kr. deželni predsednik gospod Winkler, za nekoliko dni zapustivši državni zbor, došel v Ljubljano, da prevzame opravila deželnega načelstva. Gospod deželni predsednik sme uverjen biti, da mu domovina naša pride s polnim zaupanjem naproti ter mu navdušeno kliče: „dobro došel!“ In kako da ne bi bil ta klic soglasen klic vseh poštenih naših deželanov, ki želijo miru v domačiji in sprave med strankama, za katero je njegov prednik visez Kallina nekoliko pot gladil in katero bo on kot mož stroge pravice gotovo nadaljeval. Saj je njega imenovanje za deželnega predsednika vojvodine Kranjske po pravici navdušilo prevzvišenega našega grofa Hohenwarta k besedam, ki jih je govoril v banketu na slovo gospodu Winklerju, rekši, da čestita domovini naši, ki za deželnega predsednika dobi moža, ki jej ni tujec, ki govori njen materni jezik, ki si je v svojih raznoterih službah pridobil čuda velik zaklad vednosti in skušenj, s katerimi bode imponiral uradnikom in imenitni svoj posel zgledno opravljal, ki pa ima tudi srce, da bo svoje vednosti obračal na blagor deželi, kateri na čelo ga je postavilo Nj. veličanstvo presvitli sesar. In v to ime bodi nam srčno pozdravljen novi naš deželni predsednik!

— C. kr. deželni predsednik gospod Winkler je včeraj počastil družbo kmetijsko s preprijaznim dopisom, v katerem centralnemu odboru naznanja, da je 4. dne t. m. prevzel vodstvo svoje nove službe. V tem pismu družbo zagotavlja, da bode potrebščinam kmetijstva zmerom svojo polno pozornost naklanjal in da ga bode posebno veselilo, kar bo le mogoče, željam družbe kmetijske vselej vstrezati ali v svojem lastnem področju ali pa s podpiranjem njenih predlogov pri sl. ministerstvu.

— Gosp. vitez Kallina, zdaj ces. namestnik moravski, je prav hudo zbolel na Dunaji, pa se vendar s pomočjo zdravniško in po skrbni strežbi svoje blage soproge zopet toliko ozdravil, da utegne v malo dneh se podati v Brno v svojo novo službo.

— (Nova volitev poslanca v deželni zbor kranjski) namesto prezgodaj nam umrlega prebлага grofa Barbota je razpisana na 14. dne t. m. Čeravno peticije narodnih poslancev za razpust sedanjega zbora sl. ministerstvo ni še rešilo in ni še določeno, ali gredo narodni poslanci v ta zbor, v katerem so naši nasprotniki po vsakojakih načinih večino si pridobili, se vendar narod naš ne sme odtegniti novi volitvi v Trebnjem, da nam nasprotniki ne vrinejo s par glasovoma kekega svojega privrženca. Zato je, kakor slišimo, prvomestnik narodnega volilnega odbora nemudoma razposlal, kakor je navada, zaupnim možem pozive, naj po dogovoru z volilci nasvetujejo rodoljuba, ki ga nameravajo voliti, in to brž ko mogoče, da potem po došlih mu nasvetih centralni volilni odbor javno okliče kandidaturo.

Namesto pl. Langerja, ki se je odpovedal poslanstvu volijo pa tako imenovani „veliki posestniki“ 25. maja svojega poslanca. Dokler velja sedanji Schmerlingov volilni red, nam ni mar za to volitev.

— (Iz seje družbe kmetijske 2. dne t. m.), kateri je o navzočnosti 8 odbornikov predsedoval baron Wurzbach, je došlo „Novicam“ sledeče poročilo:

Ker je c. kr. kmetijska družba sl. ministerstvu kmetijstva voljo razodela, da prevzame opravila bivše c. k. deželne konjerejske komisije kranjske in v ta namen predrugačila §. 27. svojih pravil takó, da se ustanovi v družbi kmetijski poseben in samostojen odsek konjerejski, zato je bilo v današnji seji sklenjeno, oklicati razpis, po katerem se gospodje udje družbe kmetijske, katerim je še posebno mar za povzdigo domače konjereje, vabijo k pristopu v ta odsek. (Vabilo se bere v priloženem „Oglasniku“.) — Sklenjeno je bilo, gosp. predstojnikom kmetijskih podružnic poslati pismo z opominom, naj poberó od gosp. udov svoje podružnice letni donesek in po doloabi družbenih pravil dotični delež nemudoma pošljejo centralnemu odboru, ki za mnogotera opravila potrebuje denarja. — Določeno je bilo, kako naj se knjižica, ki na kratko naše male kmete uči umnega gospodarstva v vseh razdelkih kmetijstvih in za katero se imamo zahvaliti našemu veleecenjenemu gosp. vitezu Schneidu, ki ni rodoljub samo v besedi, temuč tudi v dejanji, brezplačno razdeli po vsi deželi, da jo kmetje po najkrajši poti gotovo v roko dobijo, in zato se odbor obrne do prečastite duhovščine na kmetih. Ob enem je bilo tudi sklenjeno, 300 iztisov Kozlerjeve lepe knjižice s podobami o umni napravi vodnjakov v krajih, kjer ljudem in živini vode manjka, sl. deželnemu odboru izročiti s prošnjo, naj jih brezplačno razdeli občinam na Krasu in v obče takim krajem, katerim vode manjka in je naprava umnih vodnjakov potrebna. — Ker sl. ministerstvo kmetijstva želi zvedeti, kaj misli družba naša o ustanovitvi živinske zavarovalnice (asekurance), si je odbor oskrbel o tej zadevi mnogo-tero gradivo in tudi gosp. Ivana Hribarja, glavnega upravnika banke „Slavije“ in uda družbe kmetijske, strokovnjaka o asekurančnih zadevah, naprosil, naj mu razodene svoje misli. Gosp. Hribar je spolnil željo odborovo s predlogo obširnega in temeljitega poročila, katerega jedro so sledeči izreki: živinske zavarovalnice so koristna naprava, a na zdravi podlagi morajo biti osnovane, ne pa, kakor navadno, na temeljnu „švindelná“, — prisiljene asekurance niso priporočati, al naprava njihova naj je taka, da s podporo vladno, deželnega zastopa ali kmetijskih družeb se ustanovijo privatna društva kot asekurance s kar mogoče nizkimi tarifami, ki vabijo živinorejce v pristop. Centralni odbor je sklenil, na Hribarjevi podlagi osnovati poročilo sl. ministerstvu, gosp. Hribarju pa toplo zahvalo izreči za poročilo njegovo. (Kon. prih.)

— Izvedenci, s katerimi se zdaj močvirski odbor pod predsedstvom gosp. dr. Koslerja posvetuje o napravah za prihodnje obdelovanje ljubljanskega močvirja, so c. kr. ministerski višji stavbeni svetnik gosp. Indra in inženir Hobohm, katera oba sta v Ljubljano prišla na stroške c. k. miaisterstva kmetijstva, — močvirski odbor pa je na stroške dotičnega deželnega zaklada v posvèt pozval pl. Podhagsky-a, civilnega inženirja iz Dunaja, gosp. dr. Vincentini-a, civilinženirja iz Trsta in pa gosp. Salvini-a, izvrstnega posestnika iz Milaneškega, ki je prvi izvedenec v umnem napeljevanji vode na senožeti.

— (V mestnem zboru) sta v izredni seji 30. dne u. m. bila zopet gosp. Lašan za župana, gosp. Bürger pa za podžupana izvoljena in to z 18 glasovi, ker 9 v seji navzočnih narodnih odbornikov je oddalo prazne listke. Pri volitvi odsekov so bili letos „nemški“ gospodje nekako milostljiveji, kajti dovolili so nekaterim odsekom celó po dva narodna odbornika, tako za po-

licijski odsek dr. Kar. Bleiweisa in dr. Drča, — v šolski odsek dr. Karola Bleiweisa in Jurčiča, — v finančni odsek Petričiča in Potočnika, — v stavbeni odsek Potočnika in Regalija, — odsek za ubožne dr. Drča in Goršiča, — v pravni odsek je bil voljen dr. Zarnik, — v magistratni odsek Horak, in v odsek za oskrbstvo Tivolija Peterca.

— (Matice slovenske odbor) ima v soboto 8. dne maja t. l. ob 5. uri popoldne sejo s sledečim dnevnim redom: 1. Bereta se zapisnika 47. odborove seje in 16. občnega zbora. 2. Volitev predsednika, dveh podpredsednikov, blagajnika, tajnika, knjižničarja, pregledovalca društvenih računov, dveh ključarjev in posebnih odsekov. 3. Razprava o sklepih 16. občnega zbora. 4. Poročilo književnega in gospodarskega odseka. 5. Posamesni nasveti.

— (Interesanten koncert) napravi gosp. Fr. Gerbič s svojo soprogo jutri 6. maja v dvorani narodne čitalnice. Iz prijaznosti sodelujejo pri tem koncertu gospodje V. Valenta, V. Parma, J. Majer in čitalniški moški zbor. Program šteje 8 toček, in sicer: 1. Mayerbeer: „Majeva pesem“, poje gosp. F. Gerbič. 2. Tovačovsky: „Sokol buditelj“, moški zbor. 3. Gounod: Dvospev za sopran in tenor iz opere „Romeo in Julija“, pojeta gospá Milka Gerbičeva in gosp. Fr. Gerbič. 4. Beriot: „Le tremolo“, igra na goslih gosp. V. Parma, spremljuje ga na glasoviru gosp. J. Majer. 5. Verdi: Kavatina za tenor iz opere „Travatore“, poje gosp. Fr. Gerbič. 6. Donizetti: Trospev za sepran, tenor in bariton iz opere „Lucrezia Borgia“, pojo gospá Milka Gerbičeva, gosp. Fr. Gerbič in gosp. V. Valenta. 7. Gerbič: „Naj lepše“, čveterospev. 8. Gounod: Scena in arija za sopran iz 3. dejanja opere „Faust“, poje z igro v kostumu gospá Gerbičeva. — Začetek koncerta ob 8. uri zvečer. Vstopnina: sprednji sedeži 70 kr., drugi sedeži 60 kr., vstopni listki 40 kr. Nadejati se smemo, da bode jutri zvečer dvorana čitalnice polna občinstva, katero se je uže nekaterikrat radovalo v čitalnici in nedavno v deželnem gledališči nad toliko odličnim petjem našega gosp. Gerbiča in njegove častite soproge. Kakor slišimo, bode gospod deželni predsednik ta koncert počastil s svojo navzočnostjo.

Tužnega srca naznanjam sorodnikom, znancem in prijateljem, da je Vsegamogočni mojo prizrčno ljubljeno soprogo gospó

Ivano Kreč,

rojeno v Pragi 26. februarja l. 1833. po dolgi bolehnosti in konečni hudi bolezni, po 12dnevem zdravljenji v občni bolnišnici na Dunaji, popoldne 1. maja t. l. v večnost poklical. Truplo ranjce bode v torek 4. t. m. ob 10. uri v bolnišnični kapeli na Dunaji po katoliškem obredu blagoslovljeno, potem pa v Ljubljano prepeljana in k sv. Krištofu v mrtvašnico prenešeno in v četrtek 6. dne t. m. ob 5. uri svečano materi zemlji k večnemu počitku izročeno. — Sv. maše brale se bodo za ranjco v ljubljanski stolni cerkvi 7. in 24. maja ob 8. uri.

Bodi ji blag spomin!

Na Dunaji 2. maja 1880.

Žalujoči soprogo
Matej Kreč, tajnik.

— (Razpis daril.) Na podlagi sklepa sl. deželnega zbora Kranjskega je sl. deželni odbor namenil:

a) 400 gold. (štiri sto godindrjev) za darilo pisatelju najboljšega resnega igrokaza, vzetega iz Kranjske ali Avstrijske zgodovine, katerega predstavljanje mora izpolniti celi gledališki večer; b) 200 gold. (dve sto goldinarjev) za

darilo pisatelju najboljše vesele igre, obstoječe najmanj iz dveh dejanj. Pri presojanji se bodo v poštah jemale le igre, katere dozda še niso bile niti tiskane niti predstavljane. Igri, katerima bode prisojeno darilo, ostaneta lastnina „Dramatičnega društva“. Po naročilu sl. deželnega odbora od dné 24. aprila t. l. št. 324 podpisani društveni odbor razpisuje omenjeni darili, pristavlja, da se rokopisi morajo „Dramatičnemu društvu“ poslati vsaj do 31. decembra tekočega 1880. leta. Na vsak rokopis naj se zapiše kak motto, ime pisateljevo pa priloži v posebnem zapečatenem listu, na katerem je isto tako motto rokopisa.

V Ljubljani, 29. dan aprila 1880.

Odbor „Dramatičnega društva.“

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — V zbornici poslancev je bila pretekli teden končana razprava o proračunu naučnega ministerstva. Razgovori so bili posebno živahni, na obeh straneh so se oglašali najveljavnejši možje. Posebno trdo je šlo za pomnoženje českich srednjih šol na Češkem in Moravskem, za slovanske profesorje na vseučiliščih v Pragi in Krakovem, za slovenski učni jezik po srednjih šolah in pripravnicah po Slovenskem in za dve nemški šoli v Dalmaciji. Za slovenski jezik po naših šolah, oziroma za dr. Vošnjakovo resolucijo sta se, kakor je uže našim bralcem znano, posebno ptezala poslanca vitez Schneid, ki je duhovito kazal potrebo poučevanja gimnazijskih dijakov v materinščini, in gosp. Klun, ki je zbornici razodel resnico, kako se godi našim srednjim šolam, pa tudi nemški poslanec Liechtenstein je izvrstno dobro govoril; nasproti pa sta prav renegatsko govorila štajarska poslanca dr. Duhač in Foregger. Vendar so vse resolucije prodrle z manjšo in višo večino, vse besedovanje ustavevercev ni izdalo nič. — Posebno hudo sta se vdarila o dalmatinskih ljudskih šolah Herbst in Hohenwart; ta je razvil tukaj vso moč svojega velikega duha. Reč je bila namreč ta. Vlada je bila v proračun stavila za nemško mestno šolo v Zadru 1600 gold. in za enako privatno ljudsko šolo v Dubrovniku 585 gld. Proračunski odsek je bil pri svojem posvetovanji izbrisal ta zneska, a dr. Herbst je hotel staviti v zbornici predlog, da se ima ta svota dovoliti. Al kako se je vstrašil in razjezil on in njegova stranka, ko je v zbornici minister Konrad sam umaknil ta predlog! Srda peneč se in jeze zelen je skočil kviško in metal kamenje po vladi, po ministru in po desni strani; ta govor uže ni bil več parlamentaren, ampak besen, in čuditi se je, da ga predsednik ni klical „k redu“. Pa kako je njegov „nix tajč“ potolkel Hohenwart! Morda zbornica uže dolgo ni slišala tako vzvišenega in tako temeljitega govora. — Se vé, da je bil proračun naučnega ministerstva potem sprejet ves po predlogih proračunskega odseka proti volji ustavovercev, ki so se posebno jezili še zato, ker so jim naši dolgo nit praznega govorjenja prestrigli, kar je bilo pa tudi res potrebno, kajti kdaj bi bili prišli do konca, če bi bil smel vsak ustavoverec razliti vso posodo svojega strupenega žolča zoper ministerstvo in večino zbornice!

Še nekaj je spravilo „ustavoverce“ s kože, namreč ministerski ukaz uradom po Češkem in Moravskem, po katerem je c. k. uradom zapovedano s strankami občeovati ustmeno in pismeno v tistem jeziku, v katerem so se uradne vloge izročile in katerega so zmožne. To pravično in naravno zapoved so Herbstovi zagrizenci in tisti, ki slepo tavajo za njimi, zasukali tako, češ, da je obrnena proti nemškim uradnikom, katere mislijo s tem izgnati s českich krajev, ker vedó, da jih je povsod res

uže preveč. Toraj če se Slovanu stori pravica, je to Nemcu ali „nemškemu Pemcu“ krivica!

Zdaj se v državnem zboru obravnava postava o vojaški taksi, to je o davku, katerega bodo morali plačevati oni, ki za vojaka niso sposobni, tako dolgo, dokler bi morali služiti. Ta davek je pravičen, Slovence bo najmanj zadel, ker je uže vsak drugi fant dober za vojaka, tem več pa bo zadel nekatere nemške kraje, n. pr. Korošce in gorenje Štajarce, kjer se včasih v celem okraji ne najde 5 za vojake sposobnih mladenčev.

Zato se pa nemški poslanci tej postavi silno upirajo.

— Zbornica poslancev mora res pospešiti svoje delovanje, če hoče, da še pred binkoštni dovrši obilo nalog, ki jih še ima. Treba bo tedaj, da se ustavoverskim žlobudram a la Fux ustavijo govori, s katerimi svoje ničeve liberalne fraze svetu prodajajo. Da bi ti kričachi kaj srca imeli za uboge narode, molčali bi, kajti vsak dan, reci, vsak dan zbornica po dninah (dietah), ki jih poslanci dobivajo, požre davkoplačevalcem **3530** goldinarjev!

— Dodatek vojaški postavi, ki ga je ministerstvo državnemu zboru izročilo, obsega nekatere jako važne in hvale vredne olajšave vojaštva za bogoslovce, gimnaziste v zadnjih dveh razredih, učiteljske pripravnike in pa za lastnike podedovanih kmetij.

— Deželni zbori se pričnó 26. maja.

Angleško. Iz Londona. — Kar se je uže dolgo pričakovalo, je zdaj gotovo: Tory-ministerstvo je pri volitvah padlo in Whig-ministerstvo je dospelo na krmilo vladno. Na to je ministerstva predsednik Beaconsfield 21. aprila pismeno odpoved izročil kraljici; 22. aprila je bil Hartington h kraljici poklican, katera mu je naročila, naj sestavi novo ministerstvo. Lord Hartington je bil celo uro na razgovoru pri kraljici, pa je Gladstone-a priporočal za „najbolj pripravno osebo“ za predsedstvo ministerstva. Potem je šel na razgovor z Gladstone-om, kateri je izrekel, da ga je volja stopiti na čelo vladi. Kraljica angleška se je rada al ne rada morala udati volji ljudstva in je Gladstone-u naročila sestavo novega ministerstva. Tako je prevzel Gladstone predsedstvo in finance, Granville poslovanje vnanjih zadev, Hartington Indije, Childers vojaštva, Northbrook pomorstva, Hartcourt notranjih zadev. Ni čuda, da vsa Evropa radovedna gleda zdaj na angleško ministerstvo, ki velja za pravično tudi Slovanom, kako da se bode marsikaj v evropski politiki premlelo.

Telegram „Novicam“.

Z Dunaja 5. maja.

Pri proračunu davkarskega ministerstva je govoril dr. Poklukar o plači idrijskih delavcev in o njih pritisku pri volitvah, o pašni pravici na Gorenjskem, o kultiviranji ljubljanskega mahu, živinoreji, sirarnih družbah in o ustanovi poduka v kmetijstvu na ljubljanski pripravišnici. Minister Falkenhayn je rekel, da se nekaj tega uže spolnuje, nekaj pa se bo še. Foreggerjevo trditev, da volitve na Kranjskem so zavoljo silnega vladnega pritiska izvršile se narodno in da Idrija je nemško mesto, je zavrnil dr. Poklukar rekši, da je to mesto slovensko, dokaz temu narodni zastop in volitev, ko so bili volilci že od več let sem — izvzemši rudninske in sodnijske uradnike — prosti, in da bodo Idrijčani, če bodo smeli prosto voliti, zmira narodno volili — vsaj tako, kakor zadnjič. — Stremayr je zopet prišel v zbornico in odgovoril na interpelacijo o ukazu zarad jezikovne ravnopravnosti ostro levici. Klun je potegnil se z uspehom za odškodovanje živinorejcev okoli Idrije.